

Nederland staat voor een keuze: niet tussen links of rechts maar tussen beschaving of barbarij

Ahmed Marcouch

Nederland trekt volgend jaar bijna 29 miljard euro uit voor Defensie. Terecht. Maar terwijl we ons wapenen tegen dreigingen van buitenaf, reageren we nog te laconiek op aanvallen van binnenuit op onze democratische rechtsstaat.

Juist in de Airborne-maand schuurt dat. Op 17 september 1944 begon de Slag om Arnhem. De stad werd verwoest, ruim 100.000 Arnhemmers moesten vertrekken en de bevrijding bleef uit. Wederopbouwburgemeester Christianus Matser trok daaruit een heldere les: de democratische rechtsstaat is de scheidslijn tussen beschaving en barbarij en iedere toekomstige generatie moet die scheidslijn bewaken.

Ahmed Marcouch is burgemeester van Arnhem.

Afgelopen vrijdag getuigden tijdens het nationaal herdenkingsconcert Bridge to Liberation vier vrouwen die de oorlog als kind meemaakten over wat die geschiedenis met hun leven deed. Een van hen was Kiek Bierman-van der Does. Haar vader was NSB'er. Jarenlang zweeg ze daarover, inmiddels vertelt ze haar verhaal op scholen.

„Ik zie tegenwoordig een intolerantie die ik ken uit mijn jeugd”, vertelde ze tijdens de herdenking. „Het denken in ‘wij’ en ‘zij’ en het gemak waarmee mensen elkaar buitensluiten en tot vijand maken. Ik heb het gevoel dat het wéér mis kan gaan.” Een andere ooggetuige vroeg zich geëmotioneerd af wat het offer van de bevrijders nog betekent als haat en racisme opnieuw terrein winnen.

Nog geen dag later zagen we op het Malieveld in Den Haag waarom die woorden ertoe doen. Bij de extreemrechtse manifestatie ‘Wij zijn het volk’ werden agenten bekogeld met zwaar vuurwerk en andere voorwerpen. Er klonken antisemitische leuzen en er werden Hitlergroeten gebracht.

Fascisme

Wie daar alleen een ontspoorde demonstratie in ziet, kijkt niet goed genoeg. Want achter het geweld en de symboliek gaat een wereldbeeld schuil dat we uit de geschiedenis maar al te goed kennen. Het verheffen van de eigen groep boven anderen. Tegenstanders niet langer zien als mensen met een andere opvatting, maar als vijanden. Democratische instituties alleen respecteren zolang ze niet in de weg staan. En geweld aanvaarden als politiek middel. Het zijn klassieke kenmerken van het fascisme.

Het geweld op het Malieveld staat niet op zichzelf. In Opheusden zaten raadsleden vast in het gemeentehuis terwijl buiten vernielingen werden gepleegd en agenten werden bekogeld. In Engelen werden woningen en auto's beklad van mensen die zich uitspraken voor de opvang van minderjarige asielzoekers. In Loosdrecht werd tijdens een anti-azc-betoging [een brandende fakkel](#) gegooit.

Verschillende plaatsen, maar hetzelfde patroon: intimidatie en geweld worden gebruikt om democratische besluitvorming onder druk te zetten.

De woorden die we gebruiken doen ertoe. Wie dit alleen een ‘actie’, ‘onrust’ of ‘onvrede’ noemt, helpt mee aan de normalisering ervan. Dat geldt voor media én politiek. Als in de Tweede Kamer hele bevolkingsgroepen als indringer, bedreiging of oorzaak van verval worden neergezet en zulke woorden onvoldoende worden weersproken, verschuift de norm.

Verdraagzaamheid mag geen weerloosheid worden

Ik weet uit eigen ervaring wat dat doet. Ik krijg al meer dan twintig jaar te maken met intimidatie. Maar het treft veel meer mensen: raadsleden, burgemeesters, rechters, officieren van justitie, journalisten en minderheden. De rechtsstaat moet daartegen optreden. Verdraagzaamheid mag geen weerloosheid worden. Wie politiemensen aanvalt, bestuurders of rechters bedreigt of met geweld politieke doelen probeert te halen, moet voelen: de rechtsstaat wijkt geen millimeter.

Voorkomen is beter dan genezen. Daarom investeren we in Arnhem nu al in democratisch burgerschap. Dat doen we met onze aanpak [De Pedagogische Wijk](#), waarin ouders, scholen, jongerenwerkers en buurten samenwerken om jongeren te leren verantwoordelijkheid te nemen voor elkaar en de samenleving. En in het vormend burgerschapsprogramma [The Citizens](#) leren jonge mensen democratische vaardigheden, zoals het inzetten van hun stem, omgaan met andersdenkenden en samen tot oplossingen komen.

Wie begrijpt wat er gebeurt als de democratische rechtsstaat verdwijnt, begrijpt waarom het zo belangrijk is hem te beschermen. Daarom reisde ik eerder dit jaar met Arnhemse jongeren naar Auschwitz en het Srebrenica Genocide Monument, om te zien waar uitsluiting en ontmenselijking toe kunnen leiden.

Voor dreigingen van buitenaf bouwen we terecht onze verdediging op. Laten we dat met dezelfde vastberadenheid doen voor dreigingen van binnenuit. Dit is voor bestuurders en volksvertegenwoordigers geen vrijblijvende keuze, maar de kern van de eed die wij hebben afgelegd. De democratische rechtsstaat is niet vanzelfsprekend. Het onderhouden, doorgeven en verdedigen ervan kunnen we niet doorschuiven naar de volgende generatie.

Tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen ging het vorige week over de keuze tussen links en rechts. Maar Nederland staat voor een keuze die veel ingrijpender is dan politieke kleur. Accepteren we dat uitsluiting, intimidatie en geweld steeds verder oprukken, of verdedigen we onze democratische rechtsstaat? Het is een keuze tussen beschaving en barbarij.

Maak NRC jouw voorkeursbron op Google

Bij Google kan je nu zelf aangeven welke nieuwsbronnen jij vaker wil zien in je zoekresultaten. [Meer informatie](#)

[Kies NRC als voorkeursbron](#) Melding voorkeursbron sluiten